

PROCÉS PARTICIPATIU DEL PLA EUROPA

Debat del 22/02/2019

Ens cal més o menys pressupost europeu?

Al maig del 2018, quan la Comissió Europea va presentar l'avantprojecte de pressupost pluriennal (**marc financer pluriennal** o MFP) per al període 2021-2027, la intenció del president Jean-Claude Juncker era que s'arribés a un acord abans de les eleccions al Parlament Europeu de maig del 2019. Tot apunta a què això no passarà i que, d'aquesta manera, la proposta del nou MFP serà tema de debat a les campanyes electorals estatals entre les diferents formacions polítiques.

Aquest pressupost ascendiria a 1,28 billons d'euros davant dels 1,08 billons actuals, xifra que suposa l'1,11% de la renda nacional bruta conjunta dels 27 membres. Aquests números, si bé alts en termes absoluts, estan lluny dels pressupostos dels principals estats europeus en termes relatius. Per exemple, el pressupost alemany s'acosta al 45% del producte interior brut i el francès supera el 55%, dades que demostren la gran capacitat de realitzar política fiscal dels estats comparativament amb la Unió Europea.

Primer, una mica d'història

El pressupost europeu té un component normatiu, és a dir, segueix certs fonaments econòmics, polítics i ideològics plasmats en els successius tractats europeus. Les prioritats pressupostàries persegueixen assolir objectius basats en aquests principis. Però també són conseqüència d'una història política. Són el corol·lari de les pugnes entre els diferents estats que han resultat en la composició actual de les partides pressupostàries. Un cas paradigmàtic és la PAC, que representa prop del 40% del pressupost actual i es va instaurar inicialment per tal de garantir la producció d'aliments en temps de postguerra i per a protegir els agricultors/es europeus de la competència exterior. Però també, en gran mesura, va ser la contrapartida que la França rural va demanar (*juste retour*) a canvi de permetre l'entrada de productes manufacturats d'Alemanya Occidental. És, com moltes coses a la UE, la conseqüència combinada de dues lògiques ben diferents: la de les ambicions europeistes i la dels equilibris de poder interestatals.

Un dels objectius fundacionals de la UE, en definitiva, era crear una interrelació comercial tan densa entre els seus membres que la guerra entre ells esdevingués (econòmicament) impensable. Això es tradueix principalment en: polítiques de competència, creació del mercat comú i moneda comuna. Tanmateix, dins la governança complexa de la UE, el pressupost pretén ser una doble eina: d'una banda, un instrument d'eficiència per tal d'augmentar la interrelació i el creixement econòmic i, d'altra banda, una eina d'equitat amb polítiques de compensació financera que apaivaguin els efectes potencialment negatius que la creació i consolidació d'aquest mercat únic té per a certes regions, col·lectius i individus. "La competència que estimula, la cooperació que reforça i la solidaritat que uneix" citant la cèlebre frase de Jaques Delors. Tanmateix, és el pressupost europeu suficient per a assolir aquests objectius?

Menció a part mereix l'anomenada Europa Social. L'estructuració europea no va replicar a escala supranacional les polítiques socials dels estats nació d'Europa occidental. En gran mesura, l'època en la qual es va superar l'estancament de la construcció europea, a partir dels anys 80 del segle XX, va coincidir amb el domini ideològic dels postulats liberals, encapçalats pel Govern del Regne Unit, oposats a què "el gentil monstre de Brussel·les" (Enzensberger) desenvolupés una estructura supraestatal de benestar emmirallada en la ja existent en molts dels estats.

Un nou pressupost adaptat al s. XXI?

Però la història també s'escriu en present, de manera més aviat incremental en aquest cas. L'avantprojecte del nou marc financer pluriennal es basa en previsió forçosament poc acurada, davant la incertesa sobre la magnitud de l'esvoranc pressupostari que el Brexit deixarà, i presenta novetats importants. Pel que fa a les despeses: introducció del mecanisme de condicionalitat dels subsidis al respecte als tractats, proposta de pressupost per a l'Eurozona, més diners per a política migratòria, seguretat i defensa, menys diners per a la PAC i per als fons de cohesió, i increment de fons per a R+D+i i altres partides com Erasmus+, entre d'altres. I pel que fa als ingressos, els contribuïdors/es nets han d'incrementar les seves aportacions, i s'introdueixen noves fonts de finançament, com la venda de permisos d'emissions de carboni o una nova taxa sobre plàstics no reciclables.

Simplificant: d'una banda, a mesura que certes regions s'han desenvolupat es retiren recursos de la PAC i els fons de cohesió i, d'altra banda, es dediquen xifres més altes a aspectes paneuropeus, més presents a l'agenda pública, com les migracions, la seguretat, o la innovació. D'altra banda, en un toc d'atenció indiscutible, a Polònia i Hongria (i en menor mesura a Romania i Malta) es reforça el component normatiu, condicionant l'adjudicació d'ajuts al respecte a l'estat de dret o a l'acolliment de refugiats/des, per exemple. La confrontació i el debat estan garantits.

Tanmateix, si es fes un pressupost des de zero, amb molta probabilitat el resultat s'allunyaria de la proposta presentada per la Comissió i debatuda al Consell i al Parlament Europeu. Projectes d'infraestructura transfronterera segueixen sense gaudir de la centralitat que haurien de tenir. Els consensos europeus no són fàcils d'aconseguir i, com diu Innerarity, tot sovint trobem una polarització entre realistes sense massa aspiracions, i idealistes sense massa coneixements. Intento, potser sense èxit, evitar caure en la segona categoria. Per això es tracta d'anar més enllà de la lògica intergovernamental, que tendeix al joc de sumar zero i de l'electoralisme. Res d'això es pot fer sense un debat profund sobre la direcció de la UE, i de ben segur la marea baixa del moment euroescèptic actual no afavoreix l'avançament cap al futur federal que alguns considerem com desitjable. Fins a quin punt això és cert, ho veurem amb més claredat després de les eleccions de maig, que tindran lloc, molt a pesar de Juncker, sense els nous pressupostos pluriennals aprovats.